

Богельська Іванна Володимирівна
студентка гр. ФПФМ-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: д. е. н., професор Тулай О. І.

ВЕКТОРИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

В сучасному суспільстві необхідним атрибутом розвиненої держави є пенсійна система – сукупність правових, економічних і організаційних інститутів в країні, призначених для надання пенсій.

Впродовж останнього десятиліття, особливо після світової фінансової кризи у 2008-2010 рр., в більшості економічно розвинених країн відбулось реформування пенсійних систем. В основному, це було спричинене демографічною кризою: зростанням тривалості життя громадян в пенсійному віці та падінням рівня народжуваності. Соціальна структура населення в країнах змінилась таким чином, що співвідношення чисельності пенсіонерів та працюючих становило приблизно 4-5 до 1. Усе це призвело до появи диспропорції між платниками внесків до Пенсійного фонду та пенсіонерами, а отже, й до зростання навантаження на солідарну систему.

Основними векторами реформування пенсійних систем в таких країнах як Німеччина, США, Італія, Франція, Угорщина, Польща, Чехія, Швеція та Японія, було:

- збільшення розміру страхових внесків та періоду страхування;
- плавне підвищення пенсійного віку;
- обмеження практики дострокового виходу на пенсію;
- зниження розміру окремих видів пенсій;
- стимулювання створення приватних пенсійних фондів [1].

В Україні протягом останніх років також була започаткована повномасштабна пенсійна реформа, необхідність якої зумовлена як старінням населення, так й дефіцитом Пенсійного фонду України. У реформі чільне місце посідали заходи, спрямовані на підвищення ефективного пенсійного віку та запровадження коридору пенсійного віку.

Реформаторські заходи щодо стимулювання населення до продовження трудового періоду було розпочато із прийняттям 8 липня 2011 року Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Саме тоді пенсійний вік для жінок було підвищено до 60 років за графіком дати народження з кроком «півроку на рік». «Рішення про підвищення пенсійного віку тільки для жінок було прийнято з урахуванням демографічних та економічних реалій. Адже у жінок очікувана тривалість життя при народженні на 10 років довша, ніж у чоловіків; рівень смертності чоловіків серед населення працездатного віку втричі вищий, ніж у жінок» [2].

Заходи пенсійної реформи-2011 дали змогу зменшити кількість нових пенсіонерів за віком та кількість пенсіонерів загалом, але не змогли зупинити зростання обсягу пенсійних видатків та дефіциту Пенсійного фонду.

Тому у 2017 році Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» №2148-VIII було

внесено зміни у пенсійному забезпеченні населення. Ставку було зроблено на посилення вимог до страхового стажу при визначенні права на мінімальну пенсію та віку, який дає право на призначення пенсії.

Вимоги до страхового стажу для виходу на пенсію було збільшено наступним чином – у 2018 році – стаж для отримання пенсії в 60 років мав дорівнювати 25 років, а не 15, як це було у 2017 році, а для тих кому 63 роки – 15-25 років. У 2019 році з'явився третій варіант виходу на пенсію – у 65 років, якщо стаж від 15 до 16 років. Щороку вимоги до стажу збільшуються на рік. Тому для осіб, які планують вийти на пенсію у 60, 63, 65 років у 2028 році, потрібно буде мати певну кількість страхового стажу – 35, 25-35 і 15-25 років відповідно.

Впродовж цих років працівники чи їхні роботодавці мають сплачувати страхові внески, мінімальний розмір яких в 2021 році становить 1320 грн. щомісяця.

З 2021 року скасували соціальні пенсії, які надавали особам, котрі не мали відповідного стажу. Тому в 2027 році близько 45% українців віком 60 років не зможуть отримати пенсію. Це зумовлено тим, що українці, які працюють неофіційно, не отримують необхідного пенсійного стажу і не сплачують внески до Пенсійного фонду [3]. Ймовірно, з цих причин значна частка населення буде працювати після досягнення пенсійного віку. У 2021 році в Україні продовжувало працювати 2,7 млн. пенсіонерів, тобто кожен п'ятий.

Загалом, прив'язка пенсійного віку до тривалості страхового стажу, запроваджена в 2017 році, називається коридором пенсійного віку (60/63/65 років), який передбачає встановлення кількох вікових порогів за критеріями стажу.

У 2021 р. поріг пенсійного віку для жінок в Україні досяг 60 років і зрівнявся з чоловічим показником. Як показав порівняльний аналіз, в Україні встановлено найнижчий пенсійний вік у Європі – українські чоловіки та жінки виходять на пенсію у 60 років. Для порівняння, у Греції, Італії, Норвегії і США вік виходу на пенсію становить 67 років, у Великій Британії, Ірландії, Іспанії – 66 років, а в Бельгії, Канаді, Данії – 65 років (рис. 1).

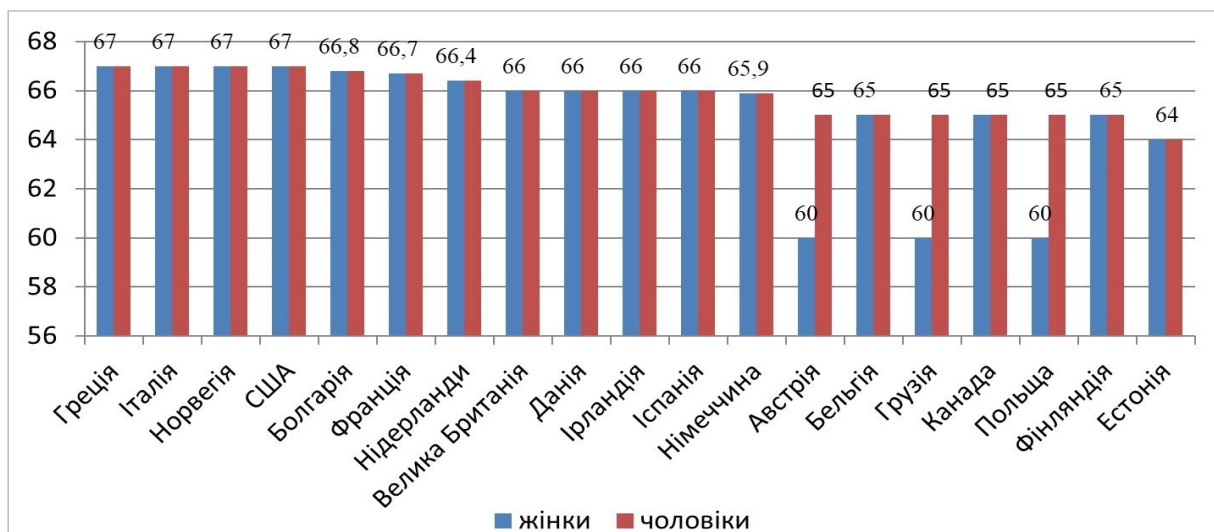

Рис. 1. Вік виходу на пенсію в зарубіжних країнах [4].

Крім цього, за розрахунками, які було презентовано на Всесвітньому економічному форумі, до 2050 р. пенсійний вік у найбагатших країнах світу повинен збільшитися до 70 років. Це зумовлено тим, що число громадян віком понад 65 років збільшиться утричі і становитиме близько 2,1 млрд. осіб [1].

Однак, на думку експертів, потрібно враховувати не лише пенсійний вік, а й тривалість життя громадян та кількість років, яку вони живуть на пенсії. Ці показники можуть суттєво відрізнятись в різних країнах, що слід обов'язково враховувати при реформуванні пенсійної системи.

В Україні тривалість життя жінок у середньому становить 77 років, а чоловіків – лише 67 років. Тобто, українські чоловіки проводять на пенсії в середньому 7 років, що є майже найнижчим показником у Європі. Нижчий показник лише у Молдові та Болгарії (менше 5 років). В свою чергу, українські жінки проводять на пенсії майже 17 років. Однак, і цей показник нижчий за низку таких європейських країн як Австрія, Швейцарія, Польща, Іспанія. Так, наприклад, тривалість життя чоловіків у Швейцарії – майже 82 роки, тоді як вихід на пенсію дозволено у 65 років [4].

Отже, у розвинених країнах пенсійний вік становить приблизно 65-67 років, а тривалість життя громадян на пенсії перевищує 80 років. В Україні ці показники становлять 60 і 71 років відповідно. Тому, на нашу думку, не доцільно підвищувати пенсійний вік або пенсійний стаж, оскільки це не вирішить проблему дефіциту Пенсійного фонду України, а значно підвищить соціальну напругу в суспільстві і зменшить довіру населення до пенсійної системи.

Вирішити проблему може перехід до накопичувальної пенсії. Якщо українці частину внесків відкладатимуть на особисті пенсійні рахунки, а частину й надалі сплачуватимуть до загального пенсійного фонду, це значно зменшить навантаження на солідарну пенсійну систему та покращить рівень пенсійного забезпечення громадян.

Список використаних джерел:

1. Ставерська Т. О., Шевчук І. Л. Етапи пенсійної реформи. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 13. С. 1221-1228.
2. Ткаченко Л. Пенсійна система та пенсійна реформа в Україні. Київ. Січень 2018. 38 с.
3. Пенсионный возраст в Украине повысят, потому что он самый низкий в Европе: правда ли это. URL: https://economy.24tv.ua/ru/pensionnyj-vozrast-ukraine-povysjat-jekonomicheskie-novosti-ukrainy_n1652021.
4. Скільки живуть і коли виходять на пенсію громадяни різних країн. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/28/infografika/suspilstvo/skilky-zhyvut-koly-vykhodyat-pensiyu-hromadyany-riznyx-krayin>.